

Олена ЗІНЬКО
Олена ГРЕЧАНОВСЬКА

**МУЗЕЙ ФЕДОРА ЗОТИКОВИЧА
КОНОВАЛЮКА ВІННИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
ОСОБИСТИХ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
СТУДЕНТІВ.**

Меморіальний музей Федора Зотиковича Коновалюка, відомого українського художника, нашого земляка, було відкрито в Центрі культури і виховання студентів Вінницького Національного технічного університету, після того, як вдова художника – Тамара Іванівна Мороз-Коновалюк безкоштовно передала в дарунок більше двохсот робіт та деякі особисті речі художника. Відкриття Меморіального музею Ф. З. Коновалюка відбулось 12 листопада 1991 року. На ньому були присутні члени ректорату, викладачі та співробітники музейного комплексу, студенти, гості з інших закладів міста. В. Підгора – мистецтвознавець, дослідник творчості художника окреслив місце художника в українському мистецтві: "Коновалюк – це постать історична. Він належить до покоління художників, яким притаманним є поєднання академічної освіти з народним світоглядом, глибока поетичність, ніжність барв, велика любов природи [1].

Присутній на відкритті музею депутат Верховної Ради України, письменник Володимир Яворівський зазначив: «Коновалюк народжується вдруге разом з незалежністю України, нашою свободою. Він народжується вдруге і може це найголовніше його життя. Я, думаю, що воно буде прекрасне, бо я вірю, що воно буде вічне, бо буде Україна і вона збагне, якого великого художника вона мала і в які страшні непристосовані для

мистецтва часи вона мала такого художника, який не зрадив собі, не зрадив Україні» [2]. З тих пір кожного року 12 листопада в університеті проходить день пам'яті та вшанування нашого видатного земляка, чудового українського художника – Федора Зотиковича Коновалюка.

Вже стало традицією під час знайомства з творчістю Ф. Коновалюка пропонувати студентам виявити свої творчі здібності при написанні творчих робіт, присвячених художнику та його картинам. Студентам пропонується завдання з'ясувати, чому творчість Коновалюка отримала назву «української душі» та підібрати поезії до картин, які сподобалися найбільше, або спробувати написати власні поезії. Це дає можливість залучити студентську молодь до розуміння мистецтва, стимулювати до творчої активності.

Валентина Волковська, студентка Інституту (зараз факультету) інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії писала: "Окреме місце у творчості Коновалюка займає поезія Т.Г.Шевченка, а саме, поема "Катерина". Художник реалістично відтворює події того часу. Малюючи автопортрети Катерини, він малює свою душу, душу, яка вболіває разом з невмирущим Кобзарем за Україну, за її болючі рани і разом з тим вірить у світле майбуття.

Найбільше враження справила картина "Ой, одна я, одна" за Т.Г.Шевченком. На картині героїня Шевченківської поеми – Катерина. Навіть не знаючи змісту поеми, ми одразу розуміємо, що на долю однієї зовсім ще молодої жінки випало чимало випробувань. На її вицвілому, але гарному обличчі відбилися всі втрати і страждання, які довелося зустріти н такому короткому життєвому шляху.

Але найбільше враження справляють очі Катерини. Широко розкриті, зведені до неба, вони лякають своєю відчутністю і вражають неймовірною глибиною. У них застигли жах та відчай. Очі – дзеркало душі, так само і очі Катерини на картині – вся її сутність. У них і бідність, і зрада, і тяжка материнська доля.

На другому плані картини видно заметені снігом хати. Художник малює їх сірими неясковими барвами. У жодній з них не горить світло. Хатини – це символ зачерствілих людських душ, у яких Катерина не знайде притулку, символи байдужості і відчуження.

Певне, Коновалюк не випадково обрав саме Шевченківську Катерину. Цей образ – один з найтрагічніших в творчості українських письменників. За його допомогою художник показав трагічну драму стосунків особистості з оточуючим світом. Вже багато минуло років з часів Шевченківського сьогодення, та проблема яку висвітлив Коновалюк, завжди лишатиметься актуальною і не тільки в Україні. Особливо зараз, коли ми, людство, занадто великого значення надаємо матеріальному та своїй особистості, дбаючи про власні інтереси, заповнюємо серця байдужістю і часом забуваємо про такі банальні речі, як добро і чуйність. Адже у пізнанні внутрішнього світу оточуючих, в теплих, по-справжньому людських взаєминах – істинне щастя". Роботу Валентина Волковська завершила власними поезіями:

Ти з відчаєм вдивляєшся у небо,
І далі порятунку вже нема.
Голодна й боса, а навколо тебе –
Холодна і безжалісна зима.
Життя, немов спинилось на хвилину.
Одна у світі, нікуди піти.
І раптом схаменулась: “де дитина ?”
Та навкруги лише старі хати.
Стоять німі, ховаються в замети.
Ховаються від зайвої біди.
І виходу нема: тільки вмерти,
Щоб якимось від жорстокої втекти.
Це сьогодення дивиться з картини,

Минають у самотності роки,
І тихо помирають “Катерини”
Без добрих слів і дружньої руки.

Роздумючи про сенс життя Литовко Олександр в творчій роботі писав, що кожна людина повинна залишити по собі якийсь слід на землі. Хтось будує будинки або мости, інший вирощує хліб, третій – пише книги або малює картини. І що може бути кращим, як робити все це на свої рідній землі, де ти виріс і живеш. Адже це найкраще місце на землі. І кожен з нас любить це місце понад усе на світі. І пам’ятає усе життя. І в усіх мандрівках по чужих краях ми вертаємось серцем саме туди. Саме воно надихає на творчі подвиги.

Для Українського художника Коновалюка питань у виборі тем для творчості не існувало – він оспівував те, що бачив навкруги з дитинства. Це і люди, з якими він спілкувався чи зустрічався, і рідна ненька-природа. Він усією своєю душею проріс у свою малу батьківщину. Чудодійне проникнення у саму суть української природи, характерів українських людей-трудолюбів – ось причина надзвичайності його таланту. Хіба якась інша, не українська душа на таке здатна? При цьому талановитий художник знаходив такі теми, які до нього навряд чи хто розглядав. В українців здавна поважають ялину, вербу, дуб.

Неможливо уявити собі українське село без калини біля криниці, без чорнобривців та м’яти під вікном. Образ України – це також явір над шляхом. Але не ці всім відомі символи і тому широко оспівані, як в піснях, так і змальовані художниками вибрав своїми темами Коновалюк. Якщо ми згадаємо, що "всі ми родом з дитинства", то стане зрозумілими, чому раптом реп’ях став одним з героїв його творів. Адже дитячі спогади є найсильнішими, найглибшими.

Хто з хлопчиків в дитинстві не воював з реп’яховими заростями, які

вперто втримують свої позиції і незважаючи на те, що у дорослих людей реп'ях набуває символу недбайливості, незграбності, причіпливості, саме цю рослину ми, зростаючи, асоціюємо з дитинством.

Але зміст картини "Клавдієвський ріп'ях" набагато глибший. Чому саме ця картина змусила мене зупинитися найдовше? Адже мова її проста, не має ефектних способів вираження теми. Думаю, що першим вибухом стала несподіваність сюжету. Потім, придивившись, я зрозумів, що вона має великий внутрішній зміст. Але його треба видобути із глибин своєї власної свідомості кожному з глядачів. Картина примушує думати... Спочатку ти сам собі ставиш запитання: Чому реп'ях зображений поряд з трояндою? Чому реп'ях намальований на повний зріст, а роза високо зрізана, або й обломлена?.. Чому квітка реп'яха така ніжна, чітка, а у троянди неначе розмиті контури? І далі - повний політ фантазії у відповідях, використовуючи свою інтуїцію і асоціативне мислення.

Я, наприклад, побачив на картині алегоричне зображення двох людей. Якщо це хлопці, то один мужній, стійкий у життєвих негараздах, духовно красивий, а інший, хоча гарний ззовні, не прилаштований до життєвих труднощів, тому зломлений першим же негараздом. Якщо це дівчата, то одна горда, неприступна, не кожному зрозуміла у своїй підлітковій незграбності, а інша, така яскрава, самозакохана у свою привабливість, а тому нерозбірлива у виборі супутників., і зломлена життєвими обставинами. А ось ще один віршований варіант тлумачення картини Сергієм Бондаренком:

"Реп'ях троянді не вклонився,
реп'ях пашить собою сам,
реп'ях собою сам упився,
своїм не вірячи сльозам.
Першопроходець. Завойовник.
І - годувальник горобців.

Великий стоїк.І - достойник
Про людське око, манівців.
З гіллі одчачнутий, позує,
увіковічнитись аби
в усій своїй не показуї -
що хочеш, враже, з ним роби!"

Кажуть митець живе доти, доки живуть його твори. "Долгіє Лета!, пан Коновалюк!" [3].

Джерела та література

1. Підгора В. Коновалюк Ф.З. // Федір Коновалюк (1890-1984). Живопис. – К., 1987. – С.3 - 5.
2. Грозна Н.З. Методичні рекомендації до проведення ознайомчої екскурсії в художньому музеї та його використання студентами при підготовці практичних і творчих робіт. – Вінниця, ВДТУ – 1999. - С.13-15.
3. Зінько О.В., Зінько Ю.А. Нариси історії української культури. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / 2-ге вид.: доповн., перероб. – Вінниця, 2014. – С. 217-219.